

**Редагування словосполучень і речень,
у яких допущено граматичні помилки.
Українська мова / 9 клас**

Стрембицька Л.А.

Я

ГОВОРЮ **МОВЛЮ**

ШЕПОЧУ ЗАКЛИКАЮ

ВИСЛОВЛЮЮСЬ **КАЖУ** **БАЗІКАЮ**

МУГИКАЮ **БАЛАКАЮ** **ТОРОЧУ**

РОЗМОВЛЯЮ

РОЗПОВІДАЮ **ПАТЯКАЮ** **ТЕРЕВЕНЮ**

МУРКОЧУ **БУРЧУ** **ТОРОХЧУ**

ГАЛАСУЮ **ЦВІРІНЬКАЮ**

ПОДЕЙКУЮ **БУРМОЧУ**

УКРАЇНСЬКОЮ

Максим Рильський
МОВА

"Треба доглядати наш сад"
Вольтер

**Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно в ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям.**

ЯКЩО З УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ...

Якщо з українською мовою
В тебе, друже, не все гаразд,
Не вважай її примусовою,
Полюби, як весною ряст.

Примусова тим, хто цурається,

А хто любить, той легко вчить:

Все, як пишеться, в ній вимовляється, —

Все, як пісня, у ній звучить.

І журлива вона, й піднесена,

Тільки фальш для неї чужа.

В ній душа Шевченкова й Лесина,

І Франкова у ній душа.

Дорожи українською мовою,

Рідна мова — основа життя.

Хіба мати була примусовою?

Непутящим була дитя!

Дмитро Білоус.

Антисуржик

мова
ДНК НАЦІЇ

Пароніми

Неправильно — Правильно

Здавати іспити * **Складати іспити**
Я здивований почути * **Мене дивує**
Знижують викиди * **Зменшують викиди**
Знімати квартиру * **Винаймати квартиру**
Зустрічати розуміння * **Порозумітися**
Коверкати слова * **Калічити слова**
Компроментувати * **Компрометувати**
Константувати * **Констатувати**
Як не крути, але він * **Що не кажи, але він**
Крутиться голова * **Паморочиться в голові**
Купляти зошити * **Купувати зошити**
Куштуйте на здоров'я! * **Їжте на здоров'я!**
Ласкати дитину * **Пестити дитину**
Листати журнал * **Гортати журнал**
Лізти зі шкіри * **Пнутися зі шкури**
Лузгати насіння * **Лузати насіння**
Кіт мурликає * **Кіт муркоче**
Наробити досвід * **Напрацювати досвід**
Одягти шапку * **Надягти шапку**
Одягти чоботи * **Взути чоботи**
Настояти * **Наполягти**
Мусіти * **Мусити**
М'явкати * **Нявкати**

Неправильно — Правильно

прийти до згоди — **дійти згоди**
прийшло в голову — **спало на думку**
пришов по справі — **пришов у справі**
прикласти зусилля — **докласти зусиль**
приносити шкоду — **завдавати шкоди**
приступати до праці — **ставати до праці**
приходити до висновку — **доходити висновку**
протирічити собі — **суперечити собі**
рідко трапляється — **зрідка трапляється**
різновидність — **різновид**
розпродажа — **розпродаж**
рух шестидесятників — **рух шістдесятників**
Скільки годин?.. — **Котра година?..**
сподіватися кращих часів — **сподіватися на кращі часи**
термін витікає — **термін минає (закінчується)**
товарообіг складає — **товарообіг становить**
точно відомо — **достеменно відомо**
чуть-чуть — **ледь-ледь, трішки, трішечки**
шаром покоти — **порожнісінько**
швидше всього — **найімовірніше**
у даний момент — **цієї миті**
у двох кроках — **за два кроки**
у значній мірі — **значною мірою**
у пам'ять — **на пошанування**
у той самий день — **того самого дня**
чистосердечно — **щиросердечно**
чорти полосаті — **бісові діти**
у полудень — **опівдні**
у даний час — **тепер**
шириною — **завширшки**

АНТИСУРЖИК

У ШКОЛІ

<i>ПРАВИЛЬНО</i>	<i>НЕПРАВИЛЬНО</i>
<p>черговий у їдальні колишні випускники змусив вивчити трапляються помилки правильна відповідь довів теорему написав два рядки не заважай писати перегорніть сторінку розгорніть зошит навчальний корпус</p>	<p>дежурний у столовій бувші випускники заставив вивчити зустрічаються помилки вірна відповідь доказав теорему написав дві стрічки не мішай писати переверніть сторінку розкрийте зошит учбовий корпус</p>

ГОВОРІМО ПРАВИЛЬНО

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
брати участь взяти до відома є доказом ігнорувати правила збільшити кількість наступний день підбити підсумки подати довідку порядок денний поширити досвід правильно зрозуміти рівень підвищився скласти присягу виявити турботу приділити увагу найкращий	приймати участь прийняти до відома являється доказом ігнорувати правилами підвищити кількість слідуючий день підвести підсумки представити довідку повістка дня розповсюдити досвід вірно зрозуміти рівень збільшився прийняти присягу проявити турботу вділити увагу самий кращий

ОКРЕМІ ВАРІАНТИ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

відповідальність – підвищувати
діяльність – провадити
достовірність – встановлювати
збитки – завдавати
знання – набувати
квартплата – вносити
обсяг – збільшувати
освіта – здобувати
основи – закладати
пільги – поширювати
план – складати
платіж – здійснювати

політика – формувати, реалізувати
посада – скасувати, ліквідувати
послуги – надавати
потреба – задовольняти
присяга – складати
пропозиції – вносити
спори – розв’язувати
тариф – підвищувати
територія – упорядковувати
функції – виконувати
чинність – набирати
школа – заподіяти

РОЗРІЗНЯЙМО

Туристичний – який стосується туризму, подорожей, здійснюється за певними маршрутами (*туристичний похід, клуб, довідник*).

Туристський – який стосується туриста (туристів), призначений для туристів (*туристський намет, табір, костюм, велосипед*).

* * *

Сусідній – розташований, розміщений по сусідству, поруч, поблизу когось або чогось (*сусідня країна, вулиця, квартира, школа*).

Сусідський – належний, властивий сусідові, складається із сусідів, утворюється сусідами тощо (*сусідський хлопець, сад, кіт*).

Сусідів – належний сусідові (*сусідова хата, дочка, ділянка, яблуня*).

РОЗРІЗНЯЙМО

Будівельний – пов’язаний із будівництвом, спорудженням чогось (будівельний майданчик, матеріал, досвід, технікум).

Будівній – те саме, що будівельний, здебільшого виступає як компонент складних слів (суднобудівний, домобудівний).

Будівнічий – а) пов’язаний зі створенням чогось, творчий (будівнича енергія, робота, творчість); б) будівник, архітектор.

* * *

Книжковий – який стосується книжки чи пов’язаний з нею, призначений для неї; який випускає, виготовляє книжки або торгує ними (книжковий магазин, базар, фонд, огляд, стенд).

Кніжний – який характерний для писемно-літературного викладу, невластивий живій розмовній мові (книжний стиль, вислів, зворот, відтінок, елемент).

УЖИВАННЯ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
Фірма замовила лампи та різні канцелярські товари : олівці, ручки, скріпки, клей, ножиці.	Фірма замовила різні канцелярські товари : олівці, ручки, скріпки, клей, ножиці, лампи .
1. На зустрічі були відомі письменники . 2. На зустрічі були відомі поети і прозаїки .	На зустрічі були відомі поети і письменники .
Посадили такі дерева: яблуню , грушу , вишню .	Посадили такі дерева: яблуня , груша , вишня .
Ми цінуємо (<i>кого?</i>) наших переможців і пишаємося (<i>ким?</i>) ними.	Ми цінуємо (<i>кого?</i>) і пишаємося (<i>ким?</i>) нашими переможцями.
Дерева висадили на площах і в парках.	Дерева висадили на площах і в парках.
1. Дізналися і про моря, і про океани. 2. Дізналися про моря та океани.	Дізналися і про моря, і океани.
Мені подобається відкривати нові сторінки не тільки історії, а й географії.	Мені подобається відкривати не тільки нові сторінки історії, а й географії.

267 Відредагуйте усно речення. Скористайтесь рубрикою «Культура мовлення» (с. 127).

1. Підприємство запрошує на роботу бухгалтерів, водіїв, жителів міста. 2. Автотранспортне підприємство займається перевезенням пасажирів і школярів. 3. На зустріч із письменником прийшли як його шанувальники, так і люди. 4. У шкільний буфет сьогодні завезли напої, тістечка та кулінарні вироби. 5. Циркачі виступали на маленьких відкритих площадках та великих залах. 6. Усі прагнули та вірили в перемогу українських спортсменів. 7. З дитинства він любив і демонстрував неабиякі здібності у спорті. 8. Батькам забороняється лишати вдома без нагляду маленьких дітей та не дозволяти їм гратися сірниками. 9. На святі вітали людей праці та науковців.

301 Відредагуйте речення і запишіть. Поясніть суть допущених помилок.

1. Піднявшись у гори, раптово пішов сніг. 2. Сидячи в парку, до Олени підійшла подруга із собакою. 3. Нам потрібна людина, знаюча проблеми галузі. 4. З вишки можуть стрибати початкуючі спортсмени.

355 Знайдіть помилки у вживанні дієприслівникових зворотів. Поясніть суть цих помилок. Відредагуйте речення.

1. Додивившись цікавий фільм, настав вечір. 2. Виступаючи на концерті, зал уважно слухав виконавця. 3. Вийшовши з машини, несподівано пішов дощ. 4. Під'їжджаючи до лісу, несподівано вискочив вовк.

Відредагуйте словосполучення. Скористайтеся підказкою.

Навчати рідній мові; зрадити своєму слову; надуживання іншомовних слів; старший мене; хворіти грипом; в залежності від обставин.

Підказка ↘

НЕПРАВИЛЬНО

~~Навчати математиці~~

~~Зрадити другові~~

~~Надуживання термінів~~

~~Вправніший мене~~

~~Хворіти ангіною~~

~~В залежності від погоди~~

ПРАВИЛЬНО

Навчати математики

Зрадити друга

Надуживання термінами

Вправніший за (від) мене

Хворіти на ангіну

Залежно від погоди

✿ Які норми літературної мови було порушено у словосполученнях?

Відредагуйте й запишіть подані речення. Звертеся з підказкою.

1. На уроці мова йшлася про спілкування та обмін інформацією. 2. Меню сайту є компасом для користувача. 3. Мені прийшло в голову скористатися електронним тлумачним словником. 4. Навчатися рідній мові можна і треба на протязі усього життя. 5. Необхідно опанувати вмінням грамотного письма.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

~~Мова йдеться про...~~

~~На протязі тижня~~

~~Навчатися мові~~

~~Прийшло в голову~~

~~Меню сайту~~

~~Опанувати вмінням~~

ПРАВИЛЬНО

Мова йде про... (Йдеться про...)

Протягом (упродовж) тижня

Навчатися мови

Спало на думку

Меню сайту

Опанувати вміння

✿ Які норми літературної мови було порушено в реченнях? Звертеся з поданою на ф́орзаці підручника таблицею «**Норми літературної мови**».

Відредагуйте й запишіть подані речення. Звертеся з підказкою.

1. Майбутнє вибудовуватимуть освідчені люди.
2. Я з повагою відношуся до іноземної мови, старательно переводжу тексти, вірно відповідаю на уроках.
3. Учитель рахує, що я толковий учень.
4. Слідуючий урок — математика, це мійлюбимий предмет.
5. Мені повезло — я рішив цю задачу.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

Освідчений чоловік
Відноситися з повагою
Переводити іншою мовою
Чинити вірно
Рахувати, що це правильно
Слідуюча зупинка
Любима книжка
Йому повезло
Рішити задачу
Толковий студент

ПРАВИЛЬНО

Освічена людина
Ставитися з повагою
Перекладати іншою мовою
Чинити правильно
Вважати, що це правильно
Наступна зупинка
Улюблена книжка
Йому пощастило
Розв'язати задачу
Тямущий студент

✿ Які норми літературної мови було порушено в реченнях?

Відредагуйте й запишіть подані речення. Звертеся з підказкою.

1. З причин економії було прийняте прокрустове рішення: проілюструвати книжку чорно-білими малюнками. 2. Часом, щоб приховати суть речей, доводиться вдаватися до сократової мови. 3. Словник для вивчення мови був як нитка Пандори. 4. Ушосте переписуючи вправу, школяр зрозумів, що виконує танталову працю.

Підказка ↴

ПРАВИЛЬНО

соломонове рішення
езопова мова
нитка Аріадни
танталові муки

З ЯКИМ ФРАЗЕОЛОГІЗМОМ СПЛУТАНО

прокрустове ложе
сократове чоло
скринька Пандори
сізіфова праця

❁ Які норми літературної мови було порушено в реченнях?

Відредагуйте й запишіть подані речення. Користуйтеся підказкою.

1. Школярі поклали квіти до пам'ятника Тараса Шевченка. Це наш самийлюбимий пам'ятник. 2. В обговоренні побаченого під час екскурсії ми прийняли активну участь. 3. Гостей столиці вражає музей під відкритим небом. 4. Один із найдавніших і найцінніших пам'ятників України — Софія Київська.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

~~Пам'ятник історії та культури~~
~~Пам'ятник Лесі Українки~~
~~Музей під відкритим небом~~
~~Прийняти участь~~
~~Любимий твір~~
~~Самий розумний~~

ПРАВИЛЬНО

Пам'ятка історії та культури
 Пам'ятник Лесі Українці
 Музей просто неба
 Узяти (брати) участь
 Улюблений твір
 Найрозумніший (найбільш розумний)

✳ Які норми літературної мови було порушено в реченнях? Звертеся

Відредагуйте й запишіть подані речення. Користуйтеся підказкою.

1. Після уроків маю відправити sms-повідомлення бабусі.
2. Жалко, що не можу переписуватися з нею по електронній пошті.
3. У п'ять годин ми повинні зустрітися. 4. Отже, повинен слідити за часом. 5. У цьому наші з бабусею думки співпадають. 6. Наш автобус відправляється від станції метро Лівобережна.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

~~Відправити лист~~
~~Переписуватися по пошті~~
~~Жалко~~
~~У десять годин~~
~~Слідити за порядком~~
~~Поїзд відправляється~~
~~Думки співпадають~~
~~Sms-повідомлення~~

ПРАВИЛЬНО

Надіслати лист
Листуватися поштою
На жаль (шкода, що...)
О десятій годині
Стежити за порядком
Поїзд рушає
Думки збігаються
Sms

Відредагуйте й запишіть подані речення. Користуйтеся підказкою.

1. Мій сусід являється студентом педагогічного університету.
2. В прошлому році він закінчив музикальну школу.
3. Коли хлопець стане вчителем, то навчатиме учнів мові та музиці.
4. Ми з класом відвідали п'єсу «За двома зайцями».
5. Від суржику героїв вистави наша вчителька мало не втратила свідомість.
6. Коли Олена Петрівна узяла себе в руки, то пояснила, що від таких слів вона ніби відчуває сердечну біль.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

~~Він являється вчителем~~
~~Музикальна школа~~
~~Навчати мові~~
~~Відвідати п'єсу~~
~~Втратила свідомість~~
~~Узяв себе в руки~~
~~Сердечна біль~~

ПРАВИЛЬНО

Він — учитель
Музична школа
Навчати мови
Відвідати виставу (переглянути п'єсу)
Знепритомніла (зомліла)
Опанував себе
Сердечний біль

Відредагуйте й запишіть подані речення. Користуйтеся підказкою.

1. До дня української писемності і мови школа розробила план міроприємств. 2. Відповідно плану у понеділок відбудеться вікторина. 3. У плані роботи Оксана Петренко вказала свої ініціали: «Оксана Іванівна». 4. Багатьом хотілося слідуєчого тижня прийняти участь у вечорі старшокласників.

Підказка ↴

НЕПРАВИЛЬНО

~~розробити план~~
~~цікаві міроприємства~~
~~слідуєчий тиждень~~
~~відповідно плану~~
~~вечір відбудеться~~
~~прийняти участь~~

ПРАВИЛЬНО

скласти план
цікаві заходи
наступний тиждень
відповідно до плану
вечір буде проведено
узяти (брати) участь

11. Редагування потребує речення

- ☐ А Людство неабияк переймається станом навколишнього середовища.
- ☐ Б Автомобілі й теплові електростанції дуже забруднюють атмосферу.
- ☐ В Якість питної води залежить від умов очищення та транспортування.
- ☐ Г Громадські організації часто проводять моніторинг стану природи.
- ☐ Д У більшості держав світу уряди піклуються й охороняють довкілля.

14. Лексичної помилки НЕМАЄ в реченні

- ☐ А На лекціях з етики професор розповідав студентам, як тактичніше вчинити в тій чи тій не надто приємній ситуації.
- ☐ Б Імунологи прогнозують, що останні місяці року будуть удачними для укріплення здоров'я.
- ☐ В На симпозіум поїде чисельна група науковців, які брали участь у досліді цієї теми.
- ☐ Г На конференцію запросили різних за фахом лікарів: від хірургів до реабілітації.
- ☐ Д У тендітних руках балерини – оберемок червоних троянд, і це найвища оцінка її роботи в новому спектаклі.

16. Я вам _____ скуштувати нашої _____ піци, випеченої за спеціальним рецептом у дров'яній печі.

- ☐ А порадо, щонайсвіжішої
- ☐ Б поражу, найсвіженькішої
- ☐ В поражджу, самої свіжої
- ☐ Г пораджу, якнайнайсвіжої
- ☐ Д пораджу, найбільш свіжої

17. Слухай-но, _____, чи не міг би ти купити мені _____ гуаш?

- ☐ А Остап, червоний
- ☐ Б Остапе, червону
- ☐ В Остап, червоне
- ☐ Г Остапе, червоний
- ☐ Д Остапу, червону

19. Від екскурсовода _____ Тетяна з Андрієм _____, що Тарасові _____ встановлено сімсот двадцять _____ в Україні й сімдесят п'ять за кордоном.

- ☐ А вперше, дізналися, Шевченку, пам'ятників
- ☐ Б уперше, дізналися, Шевченко, пам'ятників
- ☐ В вперше, дізналася, Шевченку, пам'ятників
- ☐ Г вперше, дізналися, Шевченко, пам'ятників
- ☐ Д уперше, дізналися, Шевченку, пам'ятники

20. Старшокласники подякували _____ за таку чудову новину й розбіглися по _____, і лише _____ залишилися й розпочали планувати майбутню поїздку.

- ☐ А Людмилі Володимирівні, кабінетах, троє учениць
- ☐ Б Людмилу Володимирівну, кабінетах, три учениці
- ☐ В Людмилі Володимирівній, кабінетам, троє учениць
- ☐ Г Людмилу Володимирівну, кабінетам, три учениці
- ☐ Д Людмилі Володимирівні, кабінетах, три учениці

Завдання :

- **удосконалювати лексико – граматичні мовленнєві навички**

Джерела інформації:

1. <https://www.pinterest.com/pin/3659243438863809/>
2. <https://ukr-mova.in.ua/library/antusurzhuk/>
3. Підручник: О. Заболотний, В. Заболотний. Українська мова. Підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Київ «Генеза», 2021р
4. Підручник для 8 класу / Глазова